

կոմիտէն, Թիֆլիսում, աւելի շատ ականջ էր դնում Փարիզին, քան Երևանին: Իսկ Փարիզում այդ օրերին հետաքրքրական դէպքեր էին տեղի ունենում:

Ինչպէս յայտնի է, գինադադարից մօտ 3 շաբաթ յետոյ, 1918թ. նոյեմբ. 30-ին Պօղոս Նուպար փաշան հրատարակել էր հետևեալ յայտարարութիւնը. «Հայկական Ազգային Պատերազմութիւնը, պատասխանելու համար հայ ազգին միակամ իղձին, որուն մէկ մասը արդէն իսկ իբրև անկախ հանրապետութիւն կազմած է, կը յայտարարէ ամբողջական Հայաստանի անկախութիւնը, Կիլիկիայով միասին, Համաձայնական պետութիւններու և Միացեալ Նահանգներու հովանաւորութեան տակ, կամ Ազգերու Դաշնակցութեան, երբ ան կազմել»:*)

Ապա, Ազգ. Պատերազմութիւնը, շարունակելով հանդերձ, յանուն հայ ազգի, քաղաքական հետապնդումներ Եւրոպայում, ծրագրել էր հրաւիրել ազգային մի համագումար՝ որոշելու համար «հայ ազգին միակամ իղձերը»: Համագումարի նախապատրաստութիւնները զուգահէյտեցին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատերազմութեան նախագահ Ա. Ահարոնեանի Եւրոպա հասնելուն, փետր. 4-ին: Այս վերջինի երևալը Փարիզում առաջ բերեց լուրջ դժգոհութիւն Ազգ. Պատերազմութեան շրջանակներում, որոնք Հայաստանի Հանրապետութեան անունն իսկ դժկամակութեամբ էին լսում և աւելի սիրով փոխարինում էին «Արարատեան Հանրապետութիւն» դարձած քով. Արարատը հօ Հայաստան չէ՞ր, և ի՞նչ իրաւունք ունէին Երևանի այդ ինչ որ անյայտ մարդիկ Հայաստանի կառավարութիւն կոչելու իրենց և ինչ որ պատերազմութիւն ուղարկելու պետութիւնների մօտ: Զէ՞ որ «ազգին միակամ իղձը» արտայայտող պատերազմութիւնն արդէն կար և ներկայացած էր ո՛չ թէ դաւաճացի վարժապետ-բանաստեղծով, այլ տիտղոսաւոր և հանրահռչակ մի անձով, որի հօր արձանը կանգնած էր խրդիւնների մայրաքաղաքում, իսկ իր առջև բաց էին Եւրոպայի բոլոր դռները:

Միև կողմից, Հ.Հ. Պատերազմութեան ներկայացուցիչն էլ՝ համակալած իր դիրքի ու պաշտօնի վեհութեան գիտակցութեամբ՝ չէր զիջանում լիարուն յարգանքի տուրքը մատուցանել փաշայական և էֆենդիական սնապարծութեան:

*) Միաժամանակ Ազգ. Պատերազմութիւնը մեռնարկել էր ամբողջական Հայաստանի սահմանների նշտորշում: «Times»-ի 31 դեկտ. համարում հրատարակեց Պօղոս Նուպարի յայտարարութիւնը Հայաստանի անկախութեան և սահմանների մասին. նոյնտեղ դրւած էր և անկախ Հայաստանի քարտէք, որի վրա Ռուսահայաստանի սահմանները ցոյց էին տրւած խիստ համեստ չափերով, մինչդեռ Թիւրքահայաստանի մէջ մտցւած էին ոչ միայն վանք, Բիթլիսը, Մուշն ու Կարինը, այլ և Սքւազը, Ադանան, Ալեքսանդրետը, Դիարբէքիքը և մի ահագին կտոր Սև ծովի եզերքից՝ Սամսոնի ու Բաքումի միջև: Ազգ. Պատերազմութեան նախագահը հաւատացած էր, որ Հայաստանը, նման սահմաններում, կարող էր իրականութիւն դառնալ մի քանի ամիսների ընթացքում: Առհասարակ, սահմանների հարցը ընդհանուր գրադումի առարկայ էր արտասահմանում: Շատերը նոյնիսկ Պօղոս Նուպարի գծած սահմանները գտնում էին անբարար և պահանջում էին նորանոր գաւառներ մտցնել Հայաստանի մէջ: